

ČAJNJSKA ULOJA

Nadred Asterande

Ordo: Lamiales

Familia: Lamiaceae

Melissa officinalis (matičnjak)

Biljka: višegodišnja zeljasta

Nalazište: široko rasprostranjena

Koristi se: list (*Melissae folium*) i etarsko ulje (*M. aetheroleum*)

Berba i sastojci: sakuplja se neposredno pred cvetanje. List sadrži 0.05-0.3% etarskog ulja. Glavni sastojci su monoterpeski aldehidi **citrani** (geranial i neral) koji dominiraju i u **etarskom ulju limuna**. List je i važan izvor depsidne rozmarinske kiseline (6%).

Upotreba: Uspešno se primenjuje protiv nesаница i nervoza kao blagi sedativ. Takođe, kod poremećenog varenja hrane kao stomahik i karminativ.

U poslednje vreme se od ekstrakta lista matičnjaka, pripremaju preparati za terapiju virusnih infekcija, a naročito se pokazao delotvornim u borbi protiv virusa herpesa (*Herpes simplex*).

Najveće količine etarskog ulja matičnjaka se utroše u parfimerijskoj i prehrambenoj industriji.

Nadred Asterande

Biljka: višegodišnja zeljasta. Biljke su sterilne i razmnožavaju se vegetativno, stolonama

Nalazište: za dobijanje droge se gaji

Koristi se: list (*Menthae piperitae folium*) i etarsko ulje (*Menthae piperitae aetheroleum*)

Berba i sastojci: sakuplja se kada biljka cveta. List nane sadrži 1-3% etarskog ulja. Glavni sastojci su monoterpeni (mentol, menton, mentofuran i piperiton). Prisutan je monoterpenski keton jasmon, od koga potiče karakterističan miris nane.

Upotreba: kod poremećenog varenja hrane kao stomahik, karminativ i holagog i za opuštanje grčeva i bolova u digestivnom traktu kao spazmolitik. Takođe, uspešno se primenjuje protiv nesаница i nervoza kao blagi sedativ.

Mentol, jedna od glavnih komponenti etarskog ulja nane, utiče na receptore za osećaj temperature pa na koži daje osećaj hlađenja, dovodi do utrnuća (**blago anestetičko** dejstvo) i smanjuje bol, pa se koristi kod različitih reumatskih tegoba (npr. sastojak je zelene Konjske masti). Takođe, mentol ima **antiseptičko** dejstvo pa se koristi i u preparatima za lečenje bolesti grla i nosa.

Ordo: Lamiales
Familia: Lamiaceae
***Mentha x piperita* (pitoma nana)**

Najveće količine etarskog ulja nane se potroše u prehrambenoj, kozmetičkoj i duvanskoj industriji.

Nadred Asterande

Ordo: Lamiales

Familia: Lamiaceae

Rosmarinus officinalis (ruzmarin)

Biljka: višegodišnji zimzeleni žbunić. Listovi naspramni, linearni, kožasti.

Nalazište: za dobijanje droge plantažno se gaji.

Koristi se: osušeni list (*Rosmarini folium*) i etarsko ulje (*R. aetheroleum*)

Berba i sastojci: listovi se sakupljaju u fazi cvjetanja biljke. Sadrže oko 2% etarskog ulja. Osnovne komponente su cineol, pinen i kamfor. Izolovana je i depsidna ruzmarinska kiselina (8%).

Upotreba: kod poremećenog varenja hrane kao stomahik, karminativ, holagog i spazmolitik.

Etarsko ulje deluje kao iritans i rubefacijens, pa se koristi u terapiji reumatizma i kod smanjene periferne prokrvljenosti (npr. sastojak je zelene Konjske masti).

List i etarsko ulje, koriste se kao začin u prehrambenoj industriji. Takođe, nalaze primenu u kozmetičkoj i parfimerijskoj industriji.

Nadred Asterande

Ordo: Lamiales

Familia: Lamiaceae

Lavandula angustifolia (lavanda)

Biljka: višegodišnja zeljasta.

Nalazište: raste u regionu Mediterana (najpoznatija je hvarska lavanda), a za dobijanje droge plantažno se gaji.

Koristi se: osušeni cvetovi (*Lavandulae flos*) i etarsko ulje (*L. aetheroleum*)

Berba i sastojci: kada je biljka u punom cvetu, odsecaju se vršni delovi izdanka, suše se, a zatim odvajaju cvetovi. Cvetovi sadrže 1.5-3% etarskog ulja. Najvažniji sastojci su linalol i linalilacetat.

Upotreba: kod nesanica i nervoza kao blagi sedativ.

Takođe, kod poremećenog varenja hrane kao stomahik i karminativ.

Etarsko ulje deluje kao rubefacijens, pa se koristi kod poremećaja periferne cirkulacije u obliku različitih sredstava za utrljavanje.

Cvet lavande i etarsko ulje se koristi kao insektifug (sredstvo za odbijanje insekata); naročito je delotvoran kod moljaca

Takođe, nalaze primenu u kozmetičkoj i parfimerijskoj industriji.

Nadred Asterande

Ordo: Lamiales

Familia: Lamiaceae

Thymus vulgaris (majkina dušica, timijan)

Biljka: polužbunasta, višegodišnja zeljasta biljka.

Nalazište: mediteranska vrsta. Za dobijanje droge se gaji.

Koristi se: osušeni list (*Thymi folium*) i etarsko ulje (*T. aetheroleum*)

Berba i sastojci: sakuplja se u fazi pred cvetanje.

Sadrži do 3% etarskog ulja. Glavni sastojci su monoterpeni fenoli, **timol** i karvakrol.

Delovanje i upotreba:

U TERAPIJI OBOLJENJA RESPIRATORNOG TRAKTA:

1. **ekspektorans** - kod različitih vrsta produktivnog kašlja.
2. **bronhospazmolitik** - opušta spazam glatke muskulature bronhija
3. **antiseptik** - kod infekcija gornjih disajnih puteva

Timijan se koristi i kao začin za meso.

Nadred Asterande

Ordo: Lamiales

Familia: Lamiaceae

Salvia officinalis (žalfija)

Biljka: višegodišnji, zeljasti žbun. Listovi naspramni, sa izraženom mrežastom nervaturom.

Nalazište: kod nas se kao samonikla javlja u Sićevačkoj klisuri, inače se plantažno gaji. Najpoznatija je samonikla dalmatinska žalfija ili kadulja.

Koristi se: osušeni list (*Salviae folium*).

Berba i sastojci: listovi se beru kada su potpuno razvijeni, pre ili tokom cvetanja biljke. Sadrže 1.5-2.5% etarskog ulja. Najvažnije komponente ulja su tujon, cineol i kamfor.

Dejstvo i upotreba:

Eksterno:

1. **Antiseptik i adstrigens** - infekcija gornjih disajnih puteva (upala krajnika, ždrela, grkljana i glasnih žica), infekcija sluzokoža usne duplje i desni (stomatitisa i gingivitsa), zarastanja rana i uklanjanja ožiljaka

Interno:

1. **Stomahik, karminativ, holagog, spazmolitik** - kod blagih poremećaja varenja
2. **Antidijaforetik** - doprinosi smanjenju znojenja žena u menopauzi kao i kod svih ljudi koji imaju problem sa noćnim znojenjem

Čaj od žalfije ne smeju je koristiti trudnice, dojilje i epileptičari

List žalfije je veoma poznat začim; koristi se za roštiljsko meso

Nadred Asterande

Ordo: Apiales
Familia: Apiaceae
Carum carvi (kim)

Biljka: dvogodišnja zeljasta biljka. Cvetovi sakupljeni u dvostruke štitove sa 3-7 zrakova. Plod je taman, rebrast šizokarpium, koji se raspada na 2 merikarpa.

Nalazište: kod nas je široko rasprostranjen, a za dobijanje ploda se uglavnom gaji.

Koristi se: zreli, osušeni plodovi (*Carvi fructus*) i etarsko ulje (*C. aetheroleum*)

Sastojci: Sadrži 2-7% etarskog ulja. Glavni sastojci su monoterpeni, karvon i limonen.

Upotreba: kod poremećenog varenja hrane kao **stomahik, karminativ i holagog** i za opuštanje grčeva i bolova u digestivnom traktu kao **spazmolitik**

Najveće količine se upotrebe u prehrambenoj (začin, korigens, konzervans) i industriji alkoholnih pića. Etarsko ulje se koristi u kozmetičkoj i parfimerijskoj industriji.

Nadred Asterande

Ordo: Apiales

Familia: Apiaceae

Petroselinum crispus (peršun)

Biljka: dvogodišnja gajena biljka. Prve godine se razvija lisna rozeta, a druge cvetonosna stabljika sa karakterističnom štitastom cvasti. Plod je šizokarp, sasatavljen iz 2 merikarpa.

Koristi se: koren (*Petroselinum radix*), listovi (*P. folium*), plodovi (*P. fructus*) i etarsko ulje (*P. aetheroleum*)

Berba i sastojci: Koren se sakuplja u proleće druge godine, sadrži oko 0.1-0.5% etarskog ulja. Listovi i plodovi takođe sadrže etarsko ulje. Najzastupljeniji sastojci ulja peršuna su fenilpropanska jedinjenja apiol i miristicin.

Delovanje: diuretično i blago spazmolitično

Upotreba: kod infekcija urinarnog trakta, kamena u bubregu i žuči.

Najveće količine se upotrebe u prehrambenoj industriji kao začini i dodaci hrani.

Nadred Asterande

Ordo: Asterales

Familia: Asteraceae

Artemisia absinthium (beli pelin)

Biljka: višegodišnja zeljasta biljka. Cvetovi sakupljeni u glavičaste cvasti. Plod je ahenija.

Nalazište: u Srbiji široko rasprostranjena.

Koristi se: osušeni vršni deo biljke (*Absintii herba*) i etarsko ulje (*A. aetheroleum*)

Berba i sastojci: u fazi cvetanja. Sadrži seskviterpenske laktone (atrabsin i absintin) koji se na povišenoj T transformišu u plavo obojene, isparljive, seskviterpenske ugljovodonike, azulene. Sadrži 0.3-0.6% etarskog ulja. Najzastupljeniji sastojci su tujil-alkohol i tujon.

Upotreba: Sastojci etarskog ulja i seskviterpenska jedinjenja prisutna u herbi pelina su gorkog ukusa. Pelin je oduvek bio sinonim gorčine (gorko aromatično sredstvo).
Koristi se kod smanjenog apetita, lošeg varenja hrane i kod poremećenog stvaranja i lučenja žuči.

Etarsko ulje nalazi primenu u industriji alkoholnih pića za dobijanje gorkih likera i rakija (apertiva).

Nadred Asterande

Ordo: Asterales

Familia: Asteraceae

Achillea millefolium (hajdučka trava)

Biljka: višegodišnja zeljasta biljka. Cvetovi sakupljeni u glavičaste cvasti. Plod je ahenija.

Nalazište: u Srbiji široko rasprostranjena.

Koristi se: osušena herba (*Millefolii herba*) i etarsko ulje (*M. aetheroleum*)

Berba i sastojci: bere se kada je u početnoj fazi cvetanja. Sadrži 0.2-1% etarskog ulja (1,8-cineol, kamfor). Ulje dobijeno destilacijom pomoću vodene pare sadrži do 50% plavo obojenih hamazulena. Hamazulen nastaje transformacijom seskviterpenskih laktona, ahilicina i matricina.

Upotreba: kao gorko aromatično sredstvo koristi se kod smanjenog apetita, lošeg varenja hrane i kod poremećenog stvaranja i lučenja žuči.

Pored ovakve tradicionalne primene, fitopreparati na bazi hajdučke trave se koriste kod različitih vrsta spazma glatke muskulature organa digestivnog trakta, ali i kao antiseptici i antiinflamatorna sredstva.

Nadred Asterande

Ordo: Asterales

Familia: Asteraceae

***Matricaria chamomilla* (kamilica)**

Biljka: jednogodišnja biljka. Cvetovi sakupljeni u glavičaste cvasti. Plod je ahenija.

Nalazište: u Srbiji široko rasprostranjena.

Koristi se: osušene glavičaste cvasti (*Chamomillae flos*) i etarsko ulje (*C. aetheroleum*)

Berba i sastojci: bere se kada je u početnoj fazi cvetanja. Ulje dobijeno destilacijom pomoću vodene pare je tamno plave boje, koja potiče od hamazulena. Ukoliko se izoluje ekstrakcijom, žute je boje jer azuleni nisu genuini sastojci etarskog ulja. Plavi azuleni nastuju iz neisparljivih seskviterpenskih laktona, koji procesom zagrevanja transformišu u obojene, isparljive, lipofilne azulene.

Upotreba: Eksterno i interno, kao antiseptici, antiinflamatorna sredstva, blagi spazmolitici i karminativi.

Ekstrakti kamilice i etarsko ulje se koriste u kozmetičkoj i prehrambenoj industriji.

